

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรค กับการแพทย์แผนปัจจุบันเพื่อต้องการทราบ สมุฏฐานของการเกิดรูปในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สมุฏฐานของโรค และความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรค กับการแพทย์แผนปัจจุบัน สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง ๓ ข้อ คือ (๑) เพื่อศึกษาสมุฏฐานของรูปในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา (๒) เพื่อศึกษาสมุฏฐานของโรค และ (๓) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรคกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

๕.๑ สมุฏฐานของรูปในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะรูปที่มีสมุฏฐานให้เกิด ๔ อย่าง คือ กรรม จิต อุตุ และอาหาร เท่ากับว่าร่างกายของคนเรา และสัตว์ทั้งหลายนั้น มีสมุฏฐานให้เกิดมา ๔ อย่าง เหมือนตัวเรายืนอยู่บนฐาน ๔ ฐาน คือ กรรม จิต อุตุ อาหาร

๑. รูปที่เกิดจากกรรม

กรรม ที่เป็นสมุฏฐานให้รูปธรรมเกิดขึ้นได้ คือรูปที่เกิดจากกรรม เรียกว่า "กรรมรูป" หทัยรูปและอินทรีรูปทั้ง ๕ ชื่อว่ากัมมรูป เพราะเกิดจากกรรมอย่างเดียว แท้จริงรูปที่เกิดแล้วกำลังเกิดและจักเกิด ท่านเรียกว่า กัมมรูป เหมือนดินนั่นเอง

๒. รูปที่เกิดจากจิต

รูปที่มีจิตเป็นเหตุมีจิตเป็นสมุฏฐาน จิตคือธรรมชาติอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่ เห็น ได้ยิน รับกลิ่น รับรส รู้สัมผัสถูกต้อง ตลอดจนธรรมชาติที่ทำให้เกิดความคิดนึก สภาวะของจิตมีทั้งหมด จิตที่เป็นสมุฏฐานให้เกิดรูป เรียกว่าจิตตสมุฏฐาน

๓. รูปที่เกิดจากอุตุ

อุตุ หมายถึง อุณหภูมิคือ ความร้อน ความเย็น ที่มีอยู่ในร่างกายของสัตว์ทั้งหลาย อุตุเป็นสมุฏฐานให้รูปธรรมเกิดขึ้นได้ เรียกรูปที่เกิดจากสมุฏฐานของอุตุว่า "อุตุรูป"

๔. รูปที่เกิดจากอาหาร

อาหารรูปที่เป็นสมุฏฐานให้เกิดรูปนั้นชื่อว่าอาหารสมุฏฐาน ได้แก่อาหารรูปทั้งภายในและภายนอกเช่นเดียวกับอตุ

๕.๒ สมุฏฐานของโรค

สมุฏฐานของโรค แยกเป็น ๒ประเภท คือ

๑. สมุฏฐานของโรคทั่วไป แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑.๑ สมุฏฐานของโรคในทางการแพทย์แผนปัจจุบันมีสาเหตุหลัก ๔ สาเหตุคือ

๑.๑.๑ โรคที่เป็นโดยกำเนิด

๑.๑.๒ โรคที่เป็นโดยการติดเชื้อ

๑.๑.๓ โรคที่เป็นโดยเนื้องอก

๑.๑.๔ โรคที่เกิดจากอันตรายด้านพลังงานกลศาสตร์หรืออุบัติเหตุ

การเกิดโรคทางการแพทย์แผนปัจจุบันมีที่มาจากปัจจัยใหญ่ ๆ ๓ ประการ คือ

๑.สิ่งทำให้เกิดโรค (agent primary or true cause) หมายถึง ปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดโรค อาจเป็นสิ่งมีชีวิต (เชื้อแบคทีเรีย ไวรัส) หรือไม่มีชีวิต(สารเคมีต่าง ๆ ที่อาจเป็นพิษต่อร่างกายมนุษย์ความร้อนแสงเสียงรังสีต่าง ๆ มลพิษ) ก็ได้ซึ่งถ้าพบมีมากเกินไปหรือมีน้อยเกินไปจะทำให้เกิดโรค

๒.คนหรือกลุ่มชน

๓.สิ่งแวดล้อมหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว

๑.๒. สมุฏฐานของโรคในการแพทย์ทางเลือก

การแพทย์ทางเลือกคือการแพทย์ที่ไม่ใช่การแพทย์แผนปัจจุบัน อาทิ การแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้านไทย การแพทย์อื่น ๆ ที่เหลือถือเป็นการแพทย์ทางเลือกทั้งหมดในที่นี้จะกล่าวถึงการแพทย์แผนไทย

ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดโรค ดังนี้

๑.มูลเหตุธาตุทั้ง ๔ (ธาตุสมุฏฐาน)

๒.อิทธิพลที่เปลี่ยนฤดูกาล (อุตุสมุฏฐาน)

๓.อายุที่เปลี่ยนไปตาวัย (อายุสมุฏฐาน)

๔.สถานที่ ที่นั่งที่อยู่ (ประเทศสมุฏฐาน)

๕.อิทธิพลของกาลเวลา (กาลสมุฏฐาน)

๖.พฤติกรรมมูลเหตุก่อโรค

๒. สมุฏฐานของโรคในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามี ๔ ประการคือ ๑. โรคที่เกิดจากกรรม (กัมมชโรค) ๒. โรคที่เกิดจากจิต (จิตตชโรค) ๓. โรคที่เกิดจากอุตุ (อุตุชโรค) และ ๔. โรคที่เกิดจากอาหาร (อาหารชโรค)

๒.๑ โรคที่เกิดจากกรรมในที่นี้กรรมหมายถึงธาตุไฟที่มีสมุฏฐานเกิดจากกรรม อาการเจ็บป่วยที่มักพบได้ในคนธาตุไฟเช่นท่อน้ำดีอุดตัน ตับอักเสบ ตัวเหลือง ตาเหลือง ท้องอืด มีไข้ เป็นต้น

๒.๒ โรคที่เกิดจากจิตโรคที่เกิดจากจิต เรียกว่า จิตตชโรคโรคที่เกิดจากจิตคือธาตุลม(วาโยธาตุ) มีคุณสมบัติ เคลื่อนไหว ทำให้สิ่งต่างๆ เคลื่อนจากที่เดิมตัวคุมธาตุลมหทัยวาทะ(การเดินของหัวใจ) สัตถะวาทะ(ลมที่คมเหมือนอาวุธระบบประสาทอัตโนมัติ เส้นเลือดฝอย) สุมनावาทะ (ลมกลางตัว หลอดเลือดแดงใหญ่)ธาตุลมมักเจ็บป่วยด้วยอาการของระบบประสาท การไหลเวียนของโลหิต อารมณ์ และจิตใจ เช่น วิงเวียน หน้ามืด อ่อนเพลีย ไม่มีแรง เป็นต้น

๒.๓ โรคที่เกิดจากอุตุโรคที่เกิดจากอุตุ เรียก อุตุชโรค ในที่นี้อุตุคือธาตุน้ำที่มีสมุฏฐานที่เกิดจากอุตุธาตุน้ำกำเริบ มีลักษณะคือ เป็นไข้ตัวร้อน เนื่องจากการติดเชื้อ ถ้ามีไข้ต่ำ ๆ เรื้อรัง อาจเป็นโรควัณโรค หรือเป็นมะเร็งที่ใดที่หนึ่งธาตุน้ำกำเริบ หย่อน พิการ มีอาการที่เกี่ยวข้องกับระบบขับถ่าย ท้องผูก ระบบทางเดินปัสสาวะ น้ำในข้อต่าง ๆ ทำให้ขัดเจ็บเวลาเคลื่อนไหว

๒.๔โรคที่เกิดจากอาหารในที่นี้อาหารคือธาตุดินที่มีสมุฏฐานที่เกิดจากอาหาร สมุฏฐานปถวิธาตุปถวิธาตุมีสิ่งสำคัญในการควบคุมสุขภาพของคนธาตุดินปถวิธาตุพิการจะเกิดอาการทำให้กายคนไข้แข็งกระด้าง ดิงชา เนื้อหนังเหี่ยวแห้ง แข็งดังขอนธาตุดินกำเริบ หย่อน พิการ มักแสดงถึงการทำลายสลาย การเสื่อมของอวัยวะ มีเนื้องอกมะเร็ง มีการอักเสบที่เยื่อ เป็นโรคหัวใจมีลักษณะของเนื้อเยื่อ ขาดเลือดไปเลี้ยง ขาดออกซิเจน

๕.๓ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมุฏฐานของรูปและโรคกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

โรคในพระพุทธศาสนาปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับสมุฏฐานของโรคทั่วไปและสมุฏฐานของโรคที่เกิดจากกรรม จิต อุตฺต อาหาร ก็ล้วนมีสาเหตุที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทั้งหมดคือ

๕.๓.๑ ความสัมพันธ์สมุฏฐานของรูปและโรคที่เกิดจากกรรม รูปที่เกิดจากกรรม เรียกว่า กัมมรูปโรคที่เกิดจากกรรมเรียกว่า กัมมขโรค ธาตุไฟมีตัวคุมธาตุ ๓ อย่างใน ๔ อาการที่สัมพันธ์กับสมุฏฐานของรูปและโรคคือ

- พัทธปัตตะ คือดีในฝักอาการบ่งบอกการทำงานที่ผิดปกติไป หมายถึงการปวดท้อง น้ำดีอุดตัน ภาวะ การผลิตน้ำดีของตับผิดปกติตับอักเสบ เกิดอาการตัวเหลือง ตาเหลือง เกิดน้ำดีอักเสบเป็นนิ่วเป็นต้น

- อพัทธะปัตตะ ดินอกฝึก หมายถึง การทำงานของน้ำดีในลำไส้ การย่อยอาหาร อาการคือจุกเสียด อืดเฟ้อ อาหารไม่ย่อย ดินอกฝึกพิการ จะทำให้เหลืองทั้งตัว ดินในฝักพิการจะมีอาการคั่งคั่งเหมือนผีเข้า ถ่ายเป็นสีเขียว

- กำเดา องค์แห่งความร้อน เป็นตัวควบคุมความร้อนในร่างกาย หมายถึงศูนย์ควบคุมอุณหภูมิของร่างกายนั่นเอง การตรวจสอบธาตุที่อาการไข้ว่าตัวร้อนจัด หรือไม่เพียงใด

๕.๓.๒ ความสัมพันธ์สมุฏฐานของรูปและโรคที่เกิดจากจิตธาตุลมเป็นที่ตั้งแรกเกิดของรูปที่มีความสัมพันธ์กับที่ตั้งแรกเกิดของโรคที่เกิดจากจิตธาตุลมจะมีตัวคุมใน ๖ อาการอยู่ คือ

- หทัยวตะ คือลมที่ควบคุมอารมณ์ จิตใจ การเต้นของหัวใจ รวมไปถึงจิตเวชหรืออาการความหวั่นไหว ความกังวลทางจิตที่มีผลกระทบต่อการเต้นของหัวใจด้วย

- สัตถกะวตะ คือลมที่คมเหมือนอาวุธหมายถึงเมื่อเกิดอาการจะมีอาการจับปล้นเจ็บปวดเล็กๆ เหมือนดังอาวุธเสียบแทง จากลักษณะดังกล่าวอาการคล้ายกับภาวะขาดเลือดไปเลี้ยงที่อวัยวะนั้น ๆ เช่น สมอ ปลายแขน ปลายประสาทที่อักเสบ เช่นกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด หรืออวัยวะใดขาดเลือดจะมีอาการเจ็บปวดรุนแรง

- สุนนาวตะ คือลมที่อยู่กลางตัวเป็นระบบอัตโนมัติแปรปรวนหมายถึงระบบประสาทอัตโนมัติ การทำงานของเส้นประสาทสมอง และสมอง เป็นตัวควบคุมระบบประสาท การไหลเวียนโลหิต สมอง ไขสันหลัง ระบบอัตโนมัติต่างๆเกี่ยวกับการทำงานของแขนขา การปวดเจ็บหลัง การชัก การกระตุก คำราโบริณกล่าวว่าอาการลิ้นกระด้างคางแข็งเกิดจากสุมนา แสดงว่าน่าจะเกี่ยวกับสมอง ประสาท

๕.๓.๓ ความสัมพันธ์สมมูลฐานของรูปและโรคที่เกิดจากอุตุธาตุน้ำเป็นที่ตั้งแรกเกิดของ
รูปที่มีความสัมพันธ์กับที่ตั้งแรกเกิดของโรคที่เกิดจากอุตุ ธาตุน้ำเป็นองค์ประกอบที่มีมากที่สุดใ
ร่างกายทั้งในเซลล์และนอกเซลล์น้ำมีความสำคัญทำให้ระบบต่างๆของร่างกายทำงานได้ปกติมีสิ่ง
สำคัญในการควบคุมสุขภาพอยู่ ๓ อย่างคือ

- สอเสมหะ ควบคุมน้ำบริเวณคอขึ้นไปเกี่ยวกับเสมหะ น้ำมูกมีหรือไม่ว่าไร มี
มากเวลาใดอาจหมายถึงการทำงานของต่อมต่างๆที่ผลิตน้ำเมือกน้ำมูกบริเวณดังกล่าว

- อุระเสมหะ ควบคุมน้ำบริเวณอกเหนือกลางตัวจากคอมาถึงบริเวณลิ้นปี่ เนื้อ
สะดือ การชักถามจะต้องถามถึงการไอ เสมหะเป็นอย่างไร การหอบ การอาเจียน น้ำที่ออกมาเป็น
อย่างไร การปวดท้องเกี่ยวกับน้ำย่อยในกระเพาะอาจจะหมายถึงการทำงานของต่อมน้ำมูกเมือกใน
ปอดหลอดลมในกระเพาะอาหารน้ำดีน้ำย่อยในลำไส้เล็ก

- คลุเสมหะ ควบคุมน้ำช่วงล่างจากสะดือลงไป อาจเป็นน้ำมูกเมือก น้ำในลำไส้ น้ำ
ในอุจจาระ น้ำปัสสาวะ น้ำในมดลูก ช่องคลอด (ถ้าเป็นหญิง) และน้ำอสุจิ (ถ้าเป็นชาย) จึงต้องซัก
ประวัติเกี่ยวกับอาการที่เกี่ยวข้อง เช่น การถ่ายปัสสาวะ อุจจาระ ลักษณะเหลว หรือแข็ง มีน้ำมาก
น้อยเพียงใด ผิดปกติอย่างไร

๕.๓.๔ ความสัมพันธ์สมมูลฐานของรูปและโรคที่เกิดจากอาหารธาตุดินเป็นที่ตั้งแรกเกิด
ของรูปที่มีความสัมพันธ์กับที่ตั้งแรกเกิดของโรคที่เกิดจากอาหารสมมูลฐานความสัมพันธ์อาหาร
(ธาตุดิน)เป็นที่ตั้งแรกเกิดของรูปและโรค ธาตุดิน มักจะเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวกับอวัยวะต่างๆ ของ
ร่างกาย โดยมีสิ่งที่ควบคุมความเจ็บป่วยของธาตุดิน ๓ ประการด้วยกันคือ

หทัย หรือหทัยวัตถุ (หัวใจ) หมายถึงความสมบูรณ์ของหัวใจ การทำงาน การ
เต้น ความสมบูรณ์ของกล้ามเนื้อหัวใจ เป็นต้น โรคที่เกิดมักเกิดจากการทำงานของหัวใจ

อุทรียัง (อาหารใหม่) หมายถึงอาหารที่รับประทานเข้าไปใหม่นั้นเองโรคที่เกิดมัก
เกิดจากการรับประทานอาหารที่ผิดปกติ ที่ไม่ถูกต้องกับธาตุ อาหารไม่สะอาด อาหารแสลงต่อโรค
เป็นต้น

กริสัง (อาหารเก่า) หมายถึงกากอาหารในลำไส้ใหญ่ที่จะออกมาเป็นอุจจาระนั้นเอง
ลักษณะของอุจจาระเป็นตัวบ่งบอกสุขภาพ อุจจาระหยาบ ละเอียด ก้อนแข็งหรือเหลว กลิ่นก็เช่นกัน
กลิ่นเหมือนปลาเน่าธาตุไฟเป็นเหตุ กลิ่นเหมือนข้าวบูดธาตุลมเป็นเหตุกลิ่นเหมือนซากศพธาตุดิน
เป็นเหตุ เป็นต้น ถ้าเราปล่อยให้เกิดอาการท้องผูกต่อเนื่องเป็นเวลานาน จะเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรค
ต่างๆได้ เช่น ภูมิแพ้ เนื้องอก มะเร็ง อัมพาต หอบหืด นอนไม่หลับ เป็นต้น

ความสัมพันธ์สมมูลฐานของรูปและโรคกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างสมมูลฐานของรูป และโรค กับการแพทย์แผนปัจจุบันพบว่า สมมูลฐานของโรคนั้นมีความสัมพันธ์กับสมมูลฐานของรูป เช่น โรคโดยกำเนิดมีความสัมพันธ์กับกรรม จิต อุดู และอาหาร โรคติดเชื้อมีสัมพันธ์กับสมมูลฐานของรูป ๓ ประการ คือ กรรม อุดู และอาหาร, โรคเกิดจากเนื้องอก มีความสัมพันธ์กับสมมูลฐานของรูป ๔ ประการ คือ กรรม อุดู จิต อาหาร เป็นต้น

อธิบายความสัมพันธ์สมมูลฐานของโรคบนสมมูลฐานของรูปตามธาตุเจ้าเรือนกับการเจ็บป่วยที่อธิบายตามลักษณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับลักษณะที่เป็นมาตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดา เช่นบางคนอาจมีธาตุเจ้าเรือนเดิมเป็นธาตุไฟ ปัจจุบันมีลักษณะเปลี่ยนเป็นธาตุลม ทั้งนี้เป็นเพราะการเลี้ยงดู พฤติกรรมการรับประทานอาหารและสิ่งแวดล้อม ทำให้ธาตุเปลี่ยนไป โดยทั่วไปแล้วธาตุเจ้าเรือนเดิมจะไม่เปลี่ยนแปลงในช่วง๖ปีแรกของชีวิต

สมมูลฐานของรูปสามารถเป็นแนวทางการรักษาโรคได้เพราะรู้ที่ต้งแรกเกิดของโรค

อธิบายความสัมพันธ์สมมูลฐานของรูปและโรคบนสภาวะสุขภาพของคนเราด้วยการรู้ที่ต้งแรกเกิดที่ควบคุมธาตุทั้ง ๔และแนวทางการรักษาตามธาตุทั้ง ๔ คือ

๑. ธาตุดิน มีสิ่งสำคัญในการควบคุมสุขภาพของคนธาตุดิน คือ ความสมบูรณ์ของหัวใจ อาหารที่รับประทานและ กากอาหารในลำไส้ใหญ่ เมื่อมีการเสียสมดุลของตัวควบคุมสุขภาพ จะทำให้คนธาตุดินมักเจ็บป่วยด้วยโรคของอวัยวะ โครงสร้างหลักของร่างกายเช่นโรคหัวใจ เบาหวาน โรคสีดวงทวาร เป็นต้น

๒. ธาตุน้ำ มีการควบคุมสุขภาพของคนธาตุน้ำ คือ การควบคุมน้ำภายในร่างกาย เช่น น้ำมูก เสมหะ น้ำย่อยในกระเพาะอาหารและลำไส้ น้ำดี น้ำปัสสาวะ เป็นต้น คนธาตุน้ำมักเจ็บป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ ระบบทางเดินอาหารและระบบขับถ่าย ปัสสาวะ

๓. ธาตุลม การควบคุมสุขภาพของคนธาตุลม คือควบคุมระบบ หทัยวาตะ(การเต้นของหัวใจ) สัตตกะวาตะ(ลมที่คมเหมือนอาวุธระบบประสาทอัตโนมัติ เส้นเลือดฝอย) สุมनावาตะ (ลมกลางตัว หลอดเลือดแดงใหญ่)ที่มักเจ็บป่วยด้วยอาการของระบบประสาท การไหลเวียนของโลหิต อารมณ์ และจิตใจ เช่น วิงเวียน หน้ามืด อ่อนเพลีย ไม่มีแรง เป็นต้น

๔. ธาตุไฟ การควบคุมสุขภาพของคนธาตุไฟ คือ การทำงานของน้ำดี การควบคุมอุณหภูมิของร่างกาย อาการเจ็บป่วยที่มักพบได้ในคนธาตุไฟ เช่น ท่อน้ำดีอุดตัน คับอึกเสบ ตัวเหลือง ตาเหลือง ท้องอืด มีไข้ เป็นต้น

การรู้ที่ตั้งแต่แรกเกิดของรูปและโรคสามารถนำมาป้องกันและดูแลรักษาสุขภาพแบบแผนปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน (แนวทางตามคัมภีร์พระพุทธศาสนาแบบพุทธบำบัด) ใช้สมาธิและปธานสังขาร ในอิทธิบาท ๔ คือความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่แห่งจิต ความมั่นอยู่แห่งจิต ความไม่ส่ายไปแห่งจิต ความไม่ฟุ้งซ่านแห่งจิต ภาวะที่จิตไม่ส่ายไป ความสงบ สมาธิทริย สมาธิพละ สัมมาสมาธิ คือสมาธิ ปธานสังขาร คือ การปรารภความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความตั้งหน้า ความพยายาม ความอดสาหัส ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความก้าวไปอย่างไม่ทอดอถอย ความไม่ทอดทิ้ง ฉันทะความไม่ทอดทิ้งธุระ ความประทับประคองธุระไว้ด้วยดี วิริยะ วิริยทริย วิริยพละ สัมมาวายามะ คือ ปธานสังขารอธิบายแบบแผนปัจจุบันว่า สมุฏฐานที่เกิดจากจิต (ธาตุลม) ให้รักษาที่จิต(ธาตุลม) ให้ดับด้วยอิทธิบาท ๔ คับแบบถาวรทั้งกรรมจิต อุตุ และอาหาร

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์สมุฏฐานของรูปและโรคนั้น ในการสร้างทัศนคติการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบันควรนำสิ่งที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในด้านอื่นๆ ของชีวิต ด้วยเช่น การประยุกต์ใช้สาเหตุที่เป็นกับความสัมพันธ์ที่ถูกกับธาตุในชีวิตประจำวัน เป็นต้น โดยนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทสมุฏฐานที่เจ็บป่วย นั้น ๆ
